

**EESTI VABARIIGI
PÕHISEADUSE JA
KODAKONDSUSE
SEADUSE
TUNDMISE EKSAM**

LÜHIKE KURSUS

Käesolev õppematerjal on valminud EL Üleminekutoetuse projekti "Määratlemata kodakondsusega isikute integratsiooni toetamine" raames

Õppematerjali koostajad ja autorid: Sulev Valdmaa, Piret Multer, Tiiu Laan, Mai Kahru, Vahur Made, Einar Värä, Maria Valdmaa.

Väärilise panuse õppematerjali valmimisse andsid Klara Hallik, Marikai Karilaid, Mare Räis, Indrek Tarand ja Rein Toomla.

Projekti juht: Ülle Kraft
Konsultant: Liina Kirsipuu

Autoriõigus õppematerjalile kuulub Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutusele.

Selle materjali koostamist toetas Euroopa Liit

Kaane kujundus ja trükk AS Kuma

Sisukord

Eesti riiklik korraldus, rahvas ja riigivõim.....	3
Eesti Vabariigi riigiorganid ja nende pädevus	4
Õigused, vabadused ja kohustused Eesti põhiseaduses.....	5
Kodanikuõigused ja kohustused Eesti Vabariigi põhiseaduses.....	7
Eesti kodakondsuse omandamise, saamise, taastamise ja kaotamise tingimused.....	8
1. TÖÖLEHT. Eesti riiklik korraldus, rahvas ja riigivõim	10
2. TÖÖLEHT. Eesti Vabariigi riigivõimuorganid ja nende pädevus.....	13
3. TÖÖLEHT. Põhiõigused, vabadused ja kohustused.....	17
4. TÖÖLEHT. Kodanikuõigused ja kohustused Eesti Vabariigi põhiseaduses	19
5. TÖÖLEHT. Eesti kodakondsuse omandamise, saamise ja kaotamise tingimused ja kord...	21
Eesti Vabariigi Põhiseaduse ja “Kodakondsuse seaduse“ tundmise eksami küsimused ja vastused	22

Sissejuhatus

Käesolev koolitusmaterjal on koostatud Eesti Vabariigi põhiseaduse ja “Kodakondsuse seaduse” tundmise eksamit sooritada soovivate isikute abistamiseks eksamiks valmistumisel.

Koolitusmaterjali kasutatakse 5-tunnise koolituskursuse tugimaterjalina ning see sisaldab

- lühikest tundide sisukonspekti, mis on esitatud eksami teemablokkide kaupa;
- iga tunni jaoks koostatud loovülesannetega töölehti;
- Eesti Vabariigi põhiseaduse ja “Kodakondsuse seaduse” tundmise eksami küsimusi ja vastuseid.

Koolitusmaterjali on õppijatel otstarbekas kasutada kursuse tugimaterjalina. Selles sisalduvaid loovülesandeid ja eksamiküsimusi võib lahendada koolitustundides õppetöö läbiviija suunamisel ning kaasabil. Samuti saab igäüks neid ülesandeid iseseisvalt lahendada ning seejärel õppetöö läbiviijaga konsulteerida. Selleks, et eksamiküsimustele põhiseadusest ja “Kodakondsuse seadusest” vastuste leidmine hõlpsam oleks, on näidatud ka õigeid vastuseid sisaldavate paragrahvide numbrid.

I tund

Eesti riiklik korraldus, rahvas ja riigivõim

Eesti riik ja rahvas on suveräänne ja vaba ning võrdne partner teistele riikidele ja rahvastele kogu maailmas. Alati ei ole see aga nii olnud. 13. sajandil allutati Eesti territoorium Saksa ordule, hiljem valitsesid meie territooriumi Rootsi, Poola ja Taani kuningad kuni Eesti liideti Vene tsaaririigiga (Põhjasõda 1700–1721). I maailmasõja (1914–1918) lõpul tõrjus Venemaaga sõdiv Saksa sõjavägi bolševike väed Eestist välja ning okupeeris riigi.

24. veebruaril 1918, üheaegselt Saksa vägede sissetungiga ning enne nende jõudmist Pärnusse ja Tallinna, jõudsid eestlased avaldada iseseisvusmanifesti. Sellega kuulutati Eesti **iseseisvaks demokraatlikuks riigiks**. Manifesti vastuvõtmise päeva tähistatakse Eesti Vabariigi aastapäevana.

Sakslased taandusid Eestist 1918. aasta sügisel, misjärel kohe ründas Eestit Punaarmee. Soovides oma iseseisvust kaitsta, alustasid eestlased novembris 1918 Nõukogude Venemaa vastu Vabadussõda. Selle käigus võideti nii Punaarmeed kui ka Läti aladel asunud Saksa väeosi ehk *Landeswehr*'i.

2. veebruaril 1920 sõlmisid Nõukogude Venemaa ja Eesti Vabariik **Tartu rahulepingu**. Sellega tunnustas Venemaa tingimusteta ja igaveseks ajaks Eesti Vabariigi suveräänsust. Järgnevatel aastatel tunnustasid iseseisvat Eesti Vabariiki paljud teisedki riigid. Sarnaselt Eestiga iseseisvusid ka teised aegade jooksul Tsaari-Venemaaga liidetud alad: Soome, Läti, Leedu ja Poola. 1920. aastal võeti vastu Eesti Vabariigi esimene põhiseadus. Selle järgi oli Eesti demokraatlik parlamentaarne vabariik.

1939. aastal valmistusid nii NSV Liit kui ka Saksamaa uueks sõjaks. NSV Liit nõudis, et Eesti sõlmiks temaga vastastikuse abistamise pakti. Pärast ultimaatumit asusid Eestisse suured NSVL relvajõud, kes tegelikult okupeerisid riigi.

21. juunil 1940. aastal lavastas NSV Liit väheste kohalike kommunistide abil ja riigis paiknenud Punaarmee toel Eestis riigipöörde. Sarnaselt tehti ka Lätis ja Leedus. Balti riigid jäid NSV Liidu poolt okupeeritaks pooleks sajandiks. Baltikumi okupeerimine oli rahvusvahelise õiguse vastane tegu ning lääneriigid (välja arvatud mõned üksikud erandid) ei tunnustanud kunagi Eesti, Läti ja Leedu annekteerimist NSV Liidu poolt.

NSV Liidu lagunemise käigus taastas Eesti **20. augustil 1991** oma riikliku iseseisvuse. Tegu polnud mitte uue riigi väljakuulutamisega, vaid Eesti Vabariigi (mis kuulutati välja 24. veebruaril 1918. aastal) vabanemisega Nõukogude okupatsioonist. **28. juunil 1992** võeti rahvahääletusel vastu Eesti põhiseadus. Selle järgi on Eesti **demokraatlik vabariik, kus kõrgema võimu kandja on rahvas**. Rahvas teostab võimu riigis **hääleõiguslike kodanike** kaudu.

Eesti on parlamentaarne vabariik – riik, kus Vabariigi Presidendi valib parlament ja kus Vabariigi Valitsus annab oma tegevusest parlamendile aru.

Eesti on ühtne riik (unitaarriik) – riik, kus kogu riigi territooriumil kehtib üks õiguskord ning mis ei jagune osariikideks või muudeks (föderatiivseteks) territoriaalseteks osadeks.

II tund

Eesti Vabariigi riigorganid ja nende pädevus

Eesti Vabariigi kõrgeima seadusandliku võimu organ on **Riigikogu**. Kõik Eestis kehtivad seadused on vastu võtnud Riigikogu.

Riigikogu

- 1) võtab vastu seadusi ja otsuseid;
- 2) valib Vabariigi Presidendi;
- 3) võtab vastu riigieelarve ja kinnitab selle täitmise aruande;
- 4) otsustab rahvahääletuse korraldamise;
- 5) ratifitseerib ja denonsseerib välislepinguid;
- 6) annab peaministri kandidaadile volitused Vabariigi Valitsuse moodustamiseks;
- 7) nimetab ametisse Riigikohtu esimehe, Eesti Panga nõukogu esimehe, riigikontrolöri, õiguskantsleri ja kaitseväge juhataja või ülemjuhataja;
- 8) nimetab ametisse Riigikohtu liikmed;
- 9) nimetab Eesti Panga nõukogu liikmed;
- 10) otsustab riigilaenu tegemise ja riigile muude varaliste kohustuste võtmise;
- 11) esineb avalduste ja deklaratsioonidega ning pöördumistega Eesti rahva, teiste riikide ning rahvusvaheliste organisatsioonide poole;
- 12) kehtestab riiklikud autasud, sõjaväelised ja diplomaatilised auastmed
- 13) otsustab umbusalduse avaldamise Vabariigi Valitsusele, peaministrile või ministrile;
- 14) kuulutab riigis välja erakorralise seisukorra;
- 15) kuulutab välja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni.

Riigikogu valitakse neljaks aastaks hääleõiguslike (18-aastane, teovõimeline) kodanike poolt.

Riigikogul on **101 liiget**.

Riigikogusse saab kandideerida iga vähemalt 21-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik.

Vabariigi Valitsus on täidesaatva võimu organ. Vabariigi Valitsus koosneb ministritest ja selle tööd juhib peaminister. Valitsus korraldab seaduste täitmist, **viib ellu Eesti riigi sise- ja välispoliitikat**.

Vabariigi President on Eesti riigipea ja kõrgem ametiisik riigis. Ta on eelkõige riigi tseremoniaalne esindaja.

Vabariigi President **esindab riiki rahvusvahelises suhtlemises** ja on riigikaitse **kõrgeim juht**. Tema ülesannete hulka kuulub **Riigikogu valimiste väljakuulutamine**, ettepanekute tegemine õiguskantsleri, riigikontrolöri ja kaitseväge juhataja määramiseks ning **Riigikogu poolt vastu võetud seaduste väljakuulutamine**. Vabariigi President valitakse ametisse **viieks aastaks**. Presidendiks saab kandideerida **vaid sünnilt Eesti Vabariigi kodanik, kes on valimiste ajaks vähemalt 40-aastane**.

Kohus on õigustmõistev võim. Kohtute ülesanne on **õigusemõistmine Eestis kehtivatest seadustest lähtuvalt**. Kohtunikud nimetatakse ametisse kogu eluks. Kohtusse võib pöörduda iga

Eesti elanik, kui tema õigusi ja vabadusi on piiratud või rikutud. **Eesti kohtusüsteem on kolmeastmeline.** Maakohtud on esimese astme kohtud, mis lahendavad tsiviil- ja kriminaalasju. Teise astme kohtud on ringkonnakohtud, kus arutatakse esimese astme kohtutest edasi kaevatud juhtumeid. Ringkonnakohtu otsused võib omakorda edasi kaevata Riigikohtusse. **Riigikohus on riigi kõrgeim kohus.**

III tund

Õigused, vabadused ja kohustused Eesti põhiseaduses

Inimõigused on inimsuse väärtuste ning normide põhjal välja töötatud kokkulepped, mis sätestavad, kuidas inimesed ja valitsused peaksid neid väärtusi ja norme arvestavalt käituma.

10.12.1948. a võttis ÜRO Peaassamblee vastu **inimõiguste ülddeklaratsiooni**. Inimõiguste ülddeklaratsiooni põhimõtete kohaselt on inimesel teatud õigused lihtsalt seetõttu, et ta on inimene. Õigus elule, vabadusele, väärikusele, isikupuutumatusel, perele jne on inimestel üldomased ning keegi ei tohi neid meelevaldselt ära võtta või piirata. Piiranguid võib seada vaid mingitel olulistel põhjustel, kui selles lepitakse kokku rahvusvahelisi norme ja standardeid arvestades.

Inimõiguste kaitse süsteem Euroopas loodi Euroopa Nõukogu poolt ja iga selle liikmesriik peab järgima kokkulepitud printsiipe. 4.11.1950. a kirjutati alla **Euroopa inimõiguste konventsioonile**, mille alusel võib iga isik või isikute rühm pöörduda inimõiguste rikkumise korral sellekohase kaebusega Euroopa Inimõiguste Kohtu poole.

Inimõigused, mis tagatakse Eesti põhiseadusega

- Õigus riigi ja seaduse kaitsele.
- Õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.
- Õigus elule.
- Õigus vabale eneseteostusele.
- Õigus vabadusele ja isikupuutumatusel.
- Õigus moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele.
- Õigus perekonna ja eraelu puutumatusel.
- Õigus tervisekaitsele.
- Õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada, käsutada.
- Õigus lahkuda Eestist.
- Õigus haridusele.
- Õigus südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadusele.
- Õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele.
- Õigus sõnumite saladusele.
- Õigus saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni.
- Õigus vabalt levitada ideid, arvamusi ja veendumusi.
- Õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole.
- Õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada.
- Õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja –liitudesse.
- Õigus säilitada oma rahvuskuuluvus.

Kuigi inimõigused on üldkehtivad ja neid peaks igal pool ja alati järgima, on tänapäeva riikidel oma kindlad üldtunnustatud legitiimsed funktsioonid, mille täitmine võib põhjustada õiguspärasest taganemist inimõiguste- ja vabaduste tagamisest.

Rahvusvahelise kodaniku- ja poliitiliste õiguste pakti järgi võib inimõigusi piirata teatud tingimustel. Näiteks võib kuulutada kohtuistungid kinniseks, piirata liikumisvabadust, elukohta vahetust, riigist lahkumise ja riiki sissesõidu vabadust.

Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste elluviimine sõltub aga iga maa arengutasemest.

Kuna kodanikuõigused ei tulene mitte lihtsalt inimeseks, vaid ka kodanikuks olemisest, ei ole igal konkreetsel inimesel ühes konkreetses riigis alati kodanikuõigusi. Siiski on kõigil selleks sünnipärane õigus, mis tähendab seda, et kui inimene ei saa kodakondsust sünniga, võib ta seda taotleda vastavalt riigis kehtivale õiguskorrale. Seda õigust saab rakendada vaid juhul, kui on täidetud seadusega sätestatud tingimused.

Tingimused, millal võib igapäevase õigusi piirata:

- riikliku julgeoleku tagamine,
- teiste inimeste õiguste tagamine,
- alaealiste ja vaimuhaigete üle järelvalve teostamine,
- avaliku korra tagamine,
- kõlbluse tagamine,
- kriminaalmenetluse tagamine,
- liiklusohutuse tagamine,
- looduskeskkonna kaitse,
- osavõtjate ohutuse tagamine,
- nakkushaiguste leviku tõkestamine.

Erakorralise olukorra väljakuulutamiseks võib olla vaid põhiseaduslik organ ja erakorralist olukorda peab iseloomustama neli põhitunnust (peab territoriaalselt hõlmama kogu riiki; oht peab olema nii tõsine, et seda ei saa kõrvaldada tavapäraste vahenditega; kriis peab olema ajutise iseloomuga; erakorraline olukord peab olema välja kuulutatud ametlikult ning ajaliselt piiritletud).

Keelatud on taganeda järgmistest inimõigustest:

- õigus elule – st, et kedagi ei tohi meelevaheldselt tappa;
- õigus mitte olla piinatud, julmalt ning inimväärlikust alandavalt koheldud ja karistatud – st, et inimesega tuleb käituda seaduste kohaselt ja inimväärlikust austavalt;
- õigus mitte olla orjastatud – st, et igapäevane on õigus vabaks eneseteostuseks;
- kriminaalseadustele ei tohi rakendada tagasiulatuvat jõudu;
- mõtte-, südametunnistus- ja usuvabadus – st, et ma võin uskuda, olla ateist või ükskõikne usu suhtes, veendumuste tõttu ei tohi kedagi karistada;
- õigus mitte olla vangistatud lepinguliste kohustuste mittetäitmise eest;
- õigus mitte olla diskrimineeritud, rassi, nahavärvuse, soo, keele, usutunnistuse või sotsiaalse päritolu põhjal.

Inimõiguste eripära on selles, et need määratlevad riigi kohustusi inimese suhtes. Kui aga üks isik rikub teise isiku õigusi ning see on ühtlasi ka inimõiguste rikkumine, siis vaadeldakse toimunut

kriminaal-, perekonna- või mõne muu konkreetse õigusvaldkonna juhtumina. Igal isikul on kohustus järgida selle riigi õigusnorme, kus ta parasjagu viibib.

Igäihe kohustused

- Seaduskuulekas käitumine – kõik peavad seadusi järgima ja oma tegevustes seadusest lähtuma.
- Elu- ja looduskeskkonna hoidmine ning sellele tehtud kahju hüvitamine – keskkonda ja loodust tuleb hoida, kuid kui sellele kahju tekitatakse, tuleb see kahju hüvitada.

IV tund

Kodanikuõigused ja kohustused Eesti Vabariigi põhiseaduses

Kodanik on kodakondsust omav isik.

Kodakondsuseks nimetatakse inimese ja riigi vahelist õiguslik-poliitilist sidet, millega määratakse mõlema poole õigused ja kohustused teineteise suhtes. Kodaniku õigused tulenevad küll inimeseks olemisest, kuid need on riigiti erinevad ja nende omandamiseks peab olema antud riigi kodanik.

Ainult kodanikule kuuluvad õigused Eesti põhiseaduses on järgmised:

- õigus valida Riigikogu (alates 18. eluaastast),
- õigus kandideerida Riigikogusse (alates 21. eluaastast),
- õigus kandideerida presidendiks (alates 40. eluaastast),
- õigus kuuluda erakonda (alates 18. eluaastast),
- õigus moodustada erakondi,
- õigus teenida kaitseväes,
- õigus riigi kaitsele välismaal viibides,
- õigus alati kodumaale tagasi pöörduda,
- õigus töötada riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes.

Eesti kodaniku kohustused on

- kodaniku lojaalsus riigi ees (lojaalsuskohustus) – st, et kodanik on truu oma riigi põhiseaduslikule korrale. Seetõttu **ei või Eesti riigi kodanik olla ka mõne muu riigi kodanik;**
- kohustus kaitsta oma riiki välisvaenlase ees – st, et mobilisatsiooni korral kaitseb ta relvaga oma riiki.

Kodanikuna on inimesel suuremad võimalused riigi valitsemisse sekkuda. Ta saab valida talle meelepärast poliitilist joont esindavaid isikuid parlamenti ja kohalikesse omavalitsusorganitesse ning osa võtta riigis välja kuulutatud referendumitest (rahvahääletusest). Näiteks on praegu Eestis kehtiv põhiseadus vastu võetud just rahva otsesel tahtel (rahvahääletuse tulemusena) ning Euroopa Liitu astumise otsustas rahvas referendumil.

V tund

Eesti kodakondsuse omandamise, saamise, taastamise ja kaotamise tingimused ning kord

Eesti Vabariigis on kodakondsuse omandamine võimalik kolmel viisil.

1. Kodakondsuse omandamine sünniga on võimalik sel juhul, kui vähemalt üks lapse vanematest oli Eesti Vabariigi kodanik. Seega on Eesti Vabariigis sünnijärgseks kodanikuks saamise tingimuseks vanema kodakondsus. Sünnijärgseks kodanikuks loetakse laps ka sel juhul, kui tema isa on surnud, kuid surma hetkel oli ta Eesti kodakondsuses. Lapsendatud lapse puhul määrab kodakondsuse saamise lapsendaja kodakondsus. Kui lapsendaja oli lapse sündimise ajal Eesti kodakondsuses ja laps ise ei ole muu riigi kodakondsuses või vabastatakse muu riigi kodakondsusest seoses Eesti kodakondsuse omandamisega, on lapsel õigus sünnijärgsele kodakondsusele. Leitud laps, kelle vanemad ei ole teada, saab sünnijärgseks Eesti kodanikuks, kui tema eestkostja seda taotleb ja kui laps ei ole mõne muu riigi kodakondsuses.

Sünnijärgse kodakondsuse kaotamine on võimalik, kui isik vabastatakse tema enese soovil antud kodakondsusest näiteks seoses mõne muu riigi kodakondsusesse astumisega.

Kuid kui kodakondsusest vabastamise tulemuseks on kodakondsusetus; isik, kes vabastamist taotleb, on kaitsejõudude tegevteenistuses või kui isikul on täitmata kohustused Eesti riigi ees, võidakse nimetatud isikut Eesti kodakondsusest mitte vabastada.

Sünniga omandatud Eesti kodakondsust ei tohi kelleltki ära võtta.

2. Kodakondsuse saamine naturalisatsiooni korras (taotlemise teel).

Kodakondsuse taotlemisel on oma kindlad tingimused:

- välismaalane võib taotleda Eesti kodakondsust alates 15-aastaselt; Alla 15-aastasele saavad Eesti kodakondsust taotleda kas tema mõlemad vanemad, üks vanem või alaealise lapsendaja. Taotlejad peavad ise olema Eesti kodakondsuses. Alaealine, kellele taotletakse Eesti kodakondsust, peab püsivalt Eestis viibima ning olema teistest kodakondsustest vabastatud, kui tal see on.
- kodakondsust taotleval välismaalanel peab oskama eest keelt;
- kodakondsuse taotleja peab tundma Eesti Vabariigi põhiseadust ja “Kodakondsuse seadust”;
- kodakondsuse taotleja peab omama legaalset püsivat sissetulekut;
- Välismaalane, kes soovib saada Eesti kodakondsust, peab andma vande, et ta töötab olla ustav Eesti põhiseaduslikule korrale.

Kodakondsust ei anta taotlejale juhul, kui:

- isik ei järgi Eesti põhiseaduslikku korda või ei täida Eesti seadusi;
- isik on tegutsenud Eesti riigi ja tema julgeoleku vastu;
- isikut on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest;
- isik on toime pannud kuriteo, mille eest on talle mõistetud vabadusekaotus kestusega üle aasta ja see karistus ei ole kustunud;
- isik on Eesti kodakondsuse või seda tõendava dokumendi taotlemisel valeandmetega varjanud asjaolusid, mis välistavad talle kodakondsuse andmise;

- isik on teeninud kaadrisõjaväelasena välisriigi relvajõududes, sealt reservi arvatud või erru läinud; samuti ei anta kodakondsust tema abikaasale, kes on saabunud Eestisse seoses sõjaväelase lähetamisega teenistusse, reservi või erru.

Naturalisatsiooniga saadud kodakondsuse võib ära võtta, kui kodakondsuses olev isik rikub oma lojaalsusvannet – st püüab ebaseaduslike vahenditega muuta Eestis kehtivat põhiseaduslikku korda. Veendumuste tõttu ei saa kodakondsust kelleltki ära võtta.

3. Kodakondsuse saamise võimalus teenete eest. Eesti kodakondsuse võib saada eriliste teenete eest, kui Vabariigi Valitsuse liige Vabariigi Valitsusele vastava ettepaneku teeb ning seda põhjendab. Erilisteks teeneteks loetakse saavutusi teaduse, kultuuri, spordi või mõnes muus vallas, mis on tõstnud Eesti rahvusvahelist mainet.

Kodakondsuse saamise üle otsustamine on Vabariigi Valitsuse pädevuses. Kodakondsus- ja Migratsiooniamet teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku inimesele kodakondsuse andmiseks, kuid kodakondsuse andmise, taastamise ja kodakondsusest vabastamise otsustab Vabariigi Valitsus. Kodakondsuse mittetaastamise põhjused on samad, mis kodakondsuse taotlemise puhul (vt eespool).

Eesti kodakondsus kaob juhul, kui:

- isik Eesti kodakondsusest vabastatakse;
- isikult Eesti kodakondsus ära võetakse;
- isik võtab vastu mõne muu riigi kodakondsuse.

Isik, kelle “Kodakondsuse seaduses” sätestatud õigusi on rikutud või tema vastavaid vabadusi piiratud, võib pöörduda kohtusse.

1. TÖÖLEHT. Eesti riiklik korraldus, rahvas ja riigivõim

1. Täienda tabelit. Kuidas nimetatakse võimu institutsioone?

VÕIM		
SEADUSANDLIK VÕIM	TÄIDESAAATEV VÕIM	KOHTUVÕIM
		1. 2. 3.

2. Lõpeta laused.

24. veebruar on Eesti riigipüha, sest .....
20. august on Eesti riigipüha, sest.....
- Kõrgeima võimu kandja Eestis on.....
- Eesti Vabariigi kõrgeim seadus on.....
- Riigikogus vastuvõetud seadused peavad olema kooskõlas .....

3. Täida tabel.

Eesti Vabariigi	riigikeel on
	vapil kujutatakse
	riigilipu värvid on

4. Selgita järgmiste väidete tähendust.

VÄIDE	SELGITUS
1. Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed, kuigi erinevad üksteisest rahvuse, soo, ea, rassi ja usutunnistuse poolest.	
2. Kõrgeima võimu kandja on rahvas (hääleõiguslikud Eesti Vabariigi kodanikud).	
3. Demokraatia eesmärk ei saa olla inimeste tegelik võrdsustamine, vaid eesmärk on kõigile erinevaid arenemisvõimalusi pakkuda.	

5. Pane seletuse ette õige number.

1. Vabariik		Valitsuskorraldus, mille aluseks on föderatsioonide (osariikide) liit, kus igas föderatsiooni osas kehtib oma õiguskord.
2. Parlamentaarne vabariik		Valitsuskorraldus, mis põhineb ühtsusriigi põhimõtetel, kehtib ühtne seadusandlus ja õiguskord.
3. Unitaarriik		Valitsuskorraldus, kus kehtib võimude lahususe ja tasakaalu põhimõte. Riigipea valib parlament, valitsus annab aru parlamendile.
4. Föderaalriik		Valitsuskorraldus, kus kehtib võimude lahususe ja tasakaalu põhimõte. Riigipea on valitav.

6. Täida tabel. Riigi ja kodaniku suhted.

Riik annab (minu õigused)	Mina annan riigile (kohustused)

2. TÖÖLEHT. Eesti Vabariigi riigivõimuorganid ja nende pädevus

1. Märki õiged (Õ) ja valed (V) väited.

VÄIDE	Õ/V	SELGITUS
Riigikogu valitakse iga 4 aasta järel.		
Riigikogus on 100 liiget.		
Riigikogu istungid on tavaliselt salajased ja kinnised.		
Sisuline töö seadustega toimub Riigikogu komisjonides.		
Riigikogu fraktsioonid moodustatakse elualade järgi.		
Riigikogu peamiseks ülesandeks on seaduste vastuvõtmine.		

2. Vasta küsimustele.

Kui vanalt võib kandideerida Riigikokku?

Kui vanalt võib Riigikogu valida?

Mis on Riigikogu peamine ülesanne?

Kes võivad Eesti Vabariigis seaduseelnõu algatada?

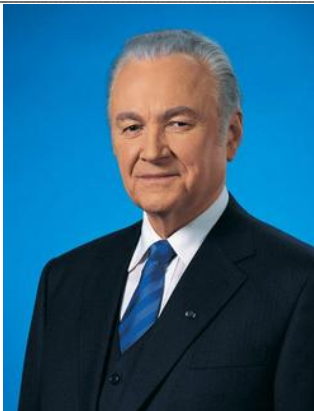
3. Täida lüngad.

Pärast Riigikogu valimistulemuste ametlikku kinnitust, tuleb kokku .....
..... . Pärast seda, kui Vabariigi President on konsulteerinud
Riigikogus esindatud erakondade esimeestega, nimetab ta ..... . Uue
valitsuse toetuseks vajatakse Riigikogus ..... poolthäält.

4. Täida tabel. Võta aluseks Eesti Vabariigi põhiseaduse IV peatükk.

VALITSUSE ÜLESANDED	NÄITED

5. Kes on pildil?

6. Täida lüngad.

Eesti Vabariigis valib Vabariigi Presidendi..... . Presidendikandidaat peab Riigikogult saama vähemalt ..... poolthäält. Kui ükski kandidaat nõutavat häälteenamust ei saa, moodustatakse ....., kuhu kuuluvad Riigikogu liikmed ja .....
..... . Valimiskogu valib hääletades ..... enim hääli saanud kandidaadi vahel. President valitakse ametisse ..... aastaks. President võib ametis olla ..... järjestikust ametiaega.

7. Täida tabel. Presidendikandidaadile esitatavad nõuded. Märki ära õiged (Õ) ja valed (V) väited ning selgita valede puhul, kuidas oleks õige.

VÄIDE	Õ/V	SELGITUS
Presidendikandidaat peab olema sünnijärgne Eesti Vabariigi kodanik.		
Presidendikandidaat peab olema Eestis elanud vähemalt 5 aastat.		
Presidendikandidaat peab olema vähemalt 40-aastane.		
Tema kandidatuuri peab üles seadma vähemalt 30 Riigikogu liiget.		

8. Juhtumi analüüs.

Suvisel vabaõhuüritusel koos sõpradega pidutsenud Vova vahistati rüseluse pärast. Talle ei teatatud vahistamise põhjuseid. Samuti ei lubatud tal politseijaoskonnas koju helistada. Korrapidaja teatas talle, et ilma kohtu loata võidakse teda vahi all hoida 48 tundi. Milliseid Vova õigusi rikuti?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Selgita, miks on põhiseaduses järgmised põhimõtted.

PÕHISEADUSE PARAGRAHV	SELGITUS
§ 146. Õigust mõistab ainult kohus. Kohus on oma tegevuses sõltumatu ja mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega.	
§ 22. Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	
§ 22. Keegi ei ole kriminaalmenetluses kohustatud oma süütust tõendama. Kedagi ei tohi sundida tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu.	

3. TÖÖLEHT. Põhiõigused, vabadused ja kohustused

1. Täida tabel. 4. novembril 1950. a kirjutati alla Euroopa inimõiguste konventsioonile.

KONVENTSIOON TAGAB ÕIGUSE	KONVENTSIOON KEELAB

2. Võrdle Euroopa inimõiguste konventsiooni Eesti Vabariigi põhiseadusega.

Konventsiooni artikkel 8

1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.

2. Võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

INIMÕIGUSTE KONVENTSIOON	EESTI VABARIIGI PÕHISEADUS

3. Selgita inimõiguste ülddeklaratsiooni põhimõtteid.

Inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel	Selgita oma sõnadega
ARTIKKEL 1. Kõik inimesed sünnivad vabadena ja võrdsetena oma väärikuselt ja õigustelt.	
ARTIKKEL 3. Igal inimesel on õigus elule, vabadusele ja isikupuutumatusetele.	
ARTIKKEL 4. Kedagi ei või pidada orjuses või õigusteta seisundis; orjus ja orjakaubandus ükskõik millisel kujul on keelatud.	
ARTIKKEL 5. Kellegi suhtes ei tohi rakendada piinamisi või julma, ebainimlikku, tema väärikust alandavat kohtlemist või karistust.	
ARTIKKEL 6. Igal inimesel, ükskõik kus ta ka ei viibiks, on õigus oma õigussubjektsuse tunnustamisele.	
ARTIKKEL 7. Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja neil on ilma igasuguse vahetegemiseta õigus seaduse võrdsele kaitsetele.	

4. Täida lüngad.

Inimõiguste ülddeklaratsioonis kehtestatud normid on Eestis tagatud .....

Teatud tingimustel on võimalik isikute õiguste piiramine. Sellised erakorralised juhtumid on:

1. ....

2. ....

3. ....

4. TÖÖLEHT. Kodanikuõigused ja kohustused Eesti Vabariigi põhiseaduses

1. Täida lüngad.

Kodanik on ..... omav isik. Kodakondsuseks nimetatakse ..... ja ..... vahelist õiguslik-poliitilist suhet. Eesti kodanike põhiõigused ja kohustused on kirjas .....

2. Täida tabel. Sea vastavusse Eesti põhiseaduse paragrahvid ja inimeste õigused.

Artiklid 40, 18, 21, 18, 25, 60.

	Õigus kandideerida parlamenti.
	Õigus valida parlamenti.
	Õigus kandideerida presidendiks.
	Õigus kuuluda erakonda.

3. Vasta küsimustele.

1. Miks ei või Eesti Vabariigi kodanikul olla veel mõne teise riigi kodakondsus?

.....
.....
.....

2. Milliste põhiseaduse sätete alusel (loetle paragrahvide numbreid) tohib piirata inimeste põhiseaduslikke õigusi?

.....

5. TÖÖLEHT. Eesti kodakondsuse omandamise, saamise ja kaotamise tingimused ja kord

1. Loetle, milliste dokumentidega saab Eesti Vabariigis isikut tõendada?

.....
.....
.....
.....

Milline ametiasutus väljastab eelpool loetletud isikut tõendavaid dokumente?

.....

2. Täida tabel.

Millised on Eesti kodakondsuse omandamise viisid?	1.
	2.
	3.

3. Pärtel on Eesti Vabariigi kodanik. Ta on hipi, kes kuulub rühmitusse, mille liikmed on töötanud hoiduda mistahes sõjalistest või vägivaldsetest tegevustest, kuna see on amoraalne. Pärtlile lähetati kutse tulla kaitseväge. Millised võimalused on Pärtlil vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele oma töötusest kinni pidada. Tähistage õige vastus ristiga.

	Tal puuduvad selleks võimalused.
	Ta peab ikkagi läbi tegema 30-päevase relvakäsitsemise kursuse, pärast seda on tal võimalus saada reservväelase staatus.
	Ta on kohustatud läbi tegema asendusteenistuse seadusega ettenähtud korras.
	Kaitseväeteenistus on vabatahtlik ja Pärtlil ei teki mingeid probleeme.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse ja "Kodakondsuse seaduse" tundmise eksami küsimused ja vastused

**I. KÜSIMUSED JA VASTUSED
EESTI RIIGIKORRA PÕHIALUSTE KOHTA**

1. Milline on Eesti riigikord? PS § 1 (lk 21)

Eesti on demokraatlik vabariik

2. Kes on Eestis kõrgeima riigivõimu kandja?

PS § 1 (lk 21)

Eestis on kõrgeima riigivõimu kandja rahvas.

3. Kes on Eesti Vabariigis kõrgeima riigivõimu kandja? PS § 1 (lk 21)

- a) rahvas
 b) president
 c) peaminister
 d) Riigikogu

4. Nimetage kaks moodust, kuidas Eesti kodanikud saavad osaleda kõrgeima riigivõimu teostamisel.

PS § 56 (lk 21)

Eesti kodanikud saavad osaleda kõrgeima riigivõimu teostamisel kasutades oma hääleõigust:

1) Riigikogu valimisel;

2) rahvahääletusel.

5. Kellel on hääleõigus Riigikogu valimistel ja rahvahääletusel? PS § 56 (lk 21)

- a) Eesti kodanikel
 b) kõigil Eesti elanikel
 c) Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga välismaalastel

6. Kui vanalt saab Eesti kodanik hääleõiguse?

PS § 57 (lk 21)

Eesti kodanik saab hääleõiguse 18-aastaselt.

7. Kui vanalt saab inimene Eestis hääleõiguslikuks?

PS § 57 (lk 21)

- a) 18-aastaselt
 b) 16-aastaselt
 c) 21-aastaselt

8. Milliste sõnadega iseloomustatakse Eesti Vabariigi põhiseaduse I peatükis Eesti Vabariiki?
PS §-d 1 ja 2 (lk 21–22)

Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas või

Eesti on riiklikult korralduselt ühtne riik.

9. Kas Eesti on riiklikult korralduselt ühtne riik või föderatiivne riik? PS § 2 (lk 22)

Eesti on riiklikult korralduselt ühtne riik.

10. Mis on kõige tähtsam seadus Eesti Vabariigis?

PS § 3 (lk 22, 34–35)

Kõige tähtsam seadus Eesti Vabariigis on Eesti Vabariigi põhiseadus.

11. Mis seadusega peavad olema kooskõlas kõik Eesti seadused?

PS § 3 (lk 22, 34–35)

Kõik Eesti seadused peavad olema kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega.

12. Mis on kõige tähtsam seadus Eesti Vabariigis?

PS § 3 (lk 22)

- a) Eesti Vabariigi põhiseadus
- b) keeleseadus
- c) omandiõiguse seadus

13. Millisel põhimõttel on korraldatud Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus?

PS § 4 (lk 23, 29)

Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus on korraldatud võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttel.

14. Mis on Eesti rahvuslikud rikkused, mida tuleb kasutada säästlikult? PS § 5 (lk 24)

Eesti rahvuslikud rikkused, mida tuleb kasutada säästlikult, on loodusvarad ja loodusressursid.

15. Kellele kuuluvad Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi Eesti loodusvarad ja loodusressursid? PS § 5 (lk 24)

- a) rahvale
- b) riigile
- c) Vabariigi Valitsusele

16. Nimetage Eesti riigikeel. PS § 6 (lk 23–24)

Eesti riigikeel on eesti keel.

17. Mis on Eesti riigikeel?

PS § 6 (lk 23–24)

- a) eesti keel
 b) vene keel
 c) mõlemad
 d) puudub

18. Nimetage Eesti riigivärvid, mis on ka Eesti lipu värvideks.

PS § 7 (lk 24)

Eesti riigivärvid, mis on ka Eesti lipu värvideks, on sinine, must, valge.

II. KÜSIMUSED JA VASTUSED IGAÜHE PÕHIÕIGUSTE, VABADUSTE JA KOHUSTUSTE KOHTA

1. Kellel on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt?

PS § 8 (lk 39)

Õigus Eesti kodakondsusele sünnilt on igal lapsel, kelle vanematest vähemalt üks on Eesti kodanik.

Kodakondsusseadus (KS) lisab sellele (KS § 5 lõige 1 ja 2), et sünniga omandab kodakondsuse ka pärast isa surma sündinud laps, kelle isa oli surma hetkel Eesti kodakondsuses; Eestis leitud laps, kelle vanemad ei ole teada, kuid teatakse, et laps pole ühegi teise riigi kodakondsuses, kui lapse eestkostja või eestkostetasutus seda taotleb; lapsendatud laps, kui lapsendaja oli lapse sündimise ajal Eesti kodakondsuses ja laps ei ole muu riigi kodakondsuses või on tõendatud, et ta vabastatakse muu riigi kodakondsusest Eesti kodakondsuse omandamise tõttu. Kuna eksami eesmärk on kontrollida mõlema seaduse tundmist, siis kõik eelpooltoodud vastused loetakse õigeks.

2. Kellel on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt? PS § 8 (lk 39)

- a) **igal lapsel, kelle vanematest vähemalt üks on Eesti kodanik**
b) **ainult neil lastel, kelle mõlemad vanemad on Eesti kodanikud**
c) **igal lapsel, kes on sündinud Eesti territooriumil**

3. Kas veendumuste pärast tohib Eesti kodanikult kodakondsust ära võtta? PS § 8 (lk 40)

Veendumuste pärast ei tohi Eesti kodanikult kodakondsust ära võtta.

4. Milliste veendumuste pärast tohib Eesti kodakondsust ära võtta? PS § 8 (lk 40)

- a) mitte mingite
 b) poliitiliste
 c) usuliste

5. Milline seadus sätestab Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ja korra? PS § 8 (lk 39)

Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ja korra sätestab kodakondsuse seadus.

6. Kas Eesti kodanikel, Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel on Eesti Vabariigi põhiseaduses loetletud kõigi ja igaihe õigusi, vabadusi ja kohustusi võrdselt? PS § 9 (lk 44)

Jah, Eesti kodanikel, Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel on kõigi ja igaihe õigusi, vabadusi ja kohustusi võrdselt.

7. Mis seadusega kooskõlas tohib piirata õigusi ja vabadusi? PS § 11 (lk 45, 53–55)

Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega.

Põhiõiguste piirangud peavad olema vajalikud, st neil peab olema põhjus. Riik tohib üksikisiku vabadusi piirata üksnes niivõrd, kui võrd see on mõõdapääsmatu. Näiteks võib piirangu eesmärgiks olla mõne muu põhiõiguse tagamine. Konkreetset raamid on kirjas põhiseaduse II peatüki paragrahvides, nt §-des 45, 40, 43, 33. Nende tundmist nõutakse teiste küsimuste kaudu täpsemalt.

8. Mille alusel tohib piirata õigusi ja vabadusi? PS § 11 (lk 45, 53–55)

- a) ainult kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega
 b) kooskõlas mis tahes seadusega
 c) ei tohi üldse piirata

9. Kas oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel tuleb arvestada teiste inimeste õiguste ja vabadustega ning järgida seadust? PS § 19 (lk 45)

Jah, oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel tuleb arvestada teiste inimeste õiguste ja vabadustega ning järgida seadust.

Igäihel on õigus vabale eneseteostusele, kuid igäiks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust. Vaba eneseteostus tähendab ühtaegu seaduskuulekust ja kohustust teistega arvestada.

10. Kas teiste riikide kodanikud on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda? PS § 55 (lk 57)

- jah, kui nad on Eestis
 ei ole
 Eesti Vabariigi põhiseaduses pole seda öeldud

Põhiseaduslikku korda on kohustatud järgima Eestis viibides ka teiste riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kuid nad pole kohustatud kaitsma Eesti iseseisvust.

11. Kellel on õigus riigi ja seaduse kaitsele?

PS § 13 (lk 46)

Igäihel on õigus riigi ja seaduse kaitsele.

12. Kellel on Eestis õigus riigi ja seaduse kaitsele?

PS § 13 (lk 46)

- a) kõigil Eestis olevatel inimestel / igäihel
 b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamislooga isikutel
 c) üksnes Eesti kodanikel

13. Kas kõik inimesed on seaduse ees võrdsed? PS § 12 (lk 45–46)

Jah, kõik inimesed on seaduse ees võrdsed.

14. Nimetage vähemalt kolm Eesti Vabariigi põhiseaduses märgitud asjaolu, mille tõttu on diskrimineerimine keelatud? PS § 12 (lk 45–46)

Diskrimineerimine on keelatud:

- 1) rahvuse tõttu;
- 2) rassi tõttu;
- 3) nahavärvuse tõttu;
- 4) soo tõttu;
- 5) keele tõttu;
- 6) päritolu tõttu;
- 7) usutunnistuse tõttu;
- 8) poliitiliste või muude veendumuste tõttu;
- 9) varalise ja sotsiaalse seisundi tõttu.

Eksamil nimetage neist kolm.

15. Mille õhutamine on Eestis seadusega keelatud ja karistatav? (Nimetage vähemalt kolme!) PS §12 (lk 45–46)

- 1) ei tohi õhutada rahvuslikku vihkamist;
- 2) ei tohi õhutada rassilist vihkamist;
- 3) ei tohi õhutada usulist vihkamist;
- 4) ei tohi õhutada poliitilist vihkamist;
- 5) ei tohi õhutada vägivalda;
- 6) ei tohi õhutada diskrimineerimist.

Eksamil nimetage neist kolm.

16. Millised ühingud, liidud ja erakonnad on keelatud? PS § 48 (lk 55)

Keelatud on ühingud, liidud ja erakonnad, kelle eesmärgid või tegevus on suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele või on muul viisil vastuolus kriminaalvastutust sätestava seadusega.

17. Mis põhjusel võib kohus lõpetada või peatada ühingu või erakonna tegevuse? PS § 48 (lk 55)

Kohus võib lõpetada või peatada ühingu või erakonna tegevuse, kui ühingu või erakonna eesmärgid või tegevus on suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele või on muul viisil vastuolus kriminaalvastutust sätestava seadusega.

18. Kes võib lõpetada või peatada ühingu või erakonna tegevuse? PS § 48 (lk 55)

Ühingu või erakonna tegevuse võib lõpetada või peatada ainult kohus.

Siinkohal on lähtunud vajadusest lõpetada ühingu tegevus õigusrikkumiste korral. Vastav õigus on kohtuorganitel. Erakonna keelustamine toimub Riigikohtu otsusega, muudel juhtudel võib otsuse teha ka madalama astme kohus.

19. Kelle kohustus on õiguste ja vabaduste tagamine?

PS § 14 (lk 46)

Põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva, kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus või

kogu riigivõimu kohustus.

Põhiõiguste tagamise kohustus on pandud riigivõimule. Riik peab looma vastavad normid ja aktiivselt tegutsema selle nimel, et põhiseaduses toodud õigused ja vabadused oleksid Eesti Vabariigis tagatud.

20. Kas inimeste põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagamine on riigi kohustus või on see lihtsalt soovituslik?

PS § 14 (lk 46)

Inimeste põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagamine on riigi kohustus.

21. Kuhu on õigus pöörduda igapähe oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral? PS § 15 (lk 46–47)

Igapähe on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.

Üldine kohtusse pöördumise õigus on põhiõigus, kohus on ka ainus organ, mis tegeleb mistahes juhtumil isiku õiguste ja vabaduste kaitsega.

22. Mida tuleb viivitamata teatada vahistatule?

PS § 21 (lk 48)

Vahistatule tuleb viivitamata teatada yabaduse võtmise põhjus ja tema õigused.

23. Kas kuriteos kahtlustatavale antakse viivitamata võimalus valida endale kaitsja ja kohtuda temaga?

PS § 21 (lk 48)

Jah, kuriteos kahtlustatavale antakse viivitamatult võimalus valida endale kaitsja ja kohtuda temaga.

24. Millal on isik kuriteos süüdi?

PS § 22 (lk 48)

Isik on kuriteos süüdi, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.

25. Millal võib kedagi käsitada kuriteos süüdi olevana?

PS § 22 (lk 48)

- a) kui kohus mõistab inimese süüdi
 b) kui inimene vahistatakse/arreteeritakse
 c) kui algab kohtuprotsess

26. Kelle vastu ei sunnita kohtus tunnistama?

PS § 22 (lk 49)

Kohtus ei sunnita tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu.

27. Kelle vastu ei pea inimene kohtus tunnistama?

PS § 22 (lk 49)

- a) iseenda ja oma lähedaste vastu
 b) Vabariigi Presidendi ja peaministri vastu
 c) tööandja vastu

28. Kas inimest tohib teist korda kohtu alla anda ja karistada, kui lõplik kohtuotsus selle teo kohta on juba olemas?

PS § 23 (lk 49)

Kedagi ei tohi teist korda kohtu alla anda ega karistada, kui lõplik kohtuotsus selle teo kohta on juba olemas.

29. Kui kaua tohib isikut vahi all hoida ilma kohtu sellekohase loata? PS § 21 (lk 48)

- a) 48 tundi
 b) 24 tundi
 c) 72 tundi

30. Mis on vanemate põhiseaduse järgne õigus ja kohustus oma laste suhtes? PS § 27 (lk 51)

Vanematel on põhiseaduse järgne õigus ja kohustus kasvatada oma lapsi ja hoolitseda nende eest.

31. Mis on vanemate põhiseaduse järgne õigus ja kohustus oma laste suhtes? PS § 27 (lk 51)

- a) kasvatada oma lapsi ja hoolitseda nende eest
 b) karistada neid oma äranägemise järgi
 c) otsustada laste elukutse valiku üle

32. Kellel on otsustav sõna laste hariduse valikul?

PS § 37 (lk 52–53)

- a) vanematel
 b) koolil
 c) riigil

33. Millistel juhtudel on inimesel õigus riigi sotsiaalsele toetusele? PS § 28 (lk 51–52)

Õigus riigi sotsiaalsele toetusele on kõigil vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral.

Põhiseaduses on esmalt see õigus tagatud kodanikele, kuid vastavalt seadustele on see tagatud ka võrdselt kõigile välisriigi kodanikele ja kodakondsusega isikutele.

34. Kelle järelevalve all on hariduse andmine?

PS § 37 (lk 52)

Hariduse andmine on riigi järelevalve all.

35. Kuidas tagab riik igaiühele Eestis hariduse kättesaadavuse?

PS § 37 (lk 52)

Riik tagab igaiühele Eestis hariduse kättesaadavuse, pidades ülal vajaliku arvul õppeasutusi (koole).

36. Millistes koolides kehtib Eestis õigus õppemaksuta (tasuta) haridusele? PS § 37 (lk 52)

Õigus õppemaksuta haridusele kehtib Eestis riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides.

Üldhariduskoolid on põhikoolid ja gümnaasiumid.

37. Kes otsustab, milline on õppekeel vähemusrahvuste õppeasutustes? PS § 37

- a) õppekeele valib õppeasutus
 b) õppekeel on sätestatud Eesti Vabariigi põhiseadusega
 c) õppekeele valib kohalik omavalitsus

38. Kelle kontrolli all on töötingimused? PS § 29 (lk 52)

Töötingimused on riigi kontrolli all.

39. Kes kaitseb autori õigusi? PS § 39 (lk 54)

Autori õigusi kaitseb riik.

40. Mis keel on riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel Eesti Vabariigis? PS § 52 (lk 56)

Riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel Eesti Vabariigis on eesti keel.

41. Mis keel on riigiasutuste asjaajamiskeel? PS § 52 (lk 56)

- a) eesti keel
 b) soovi korral vene või mõni muu keel
 c) Eesti Vabariigi põhiseaduses ei ole öeldud

42. Kas Eesti seadused lubavad võõrkeelte, sealhulgas vähemusrahvuste keelte kasutamist riigiasutustes ning kohtu ja kohtueelses menetluses?

PS § 52 (lk 56)

Jah, Eesti seadused lubavad võõrkeelte, sealhulgas vähemusrahvuste keelte kasutamist riigiasutustes ning kohtu ja kohtueelses menetluses.

43. Kas võõrkeelte kasutamine Eesti riigiasutustes ja kohtus on lubatud? PS § 52 (lk 56)

- a) jah, vastavalt seadusele
 b) ei
 c) Eesti Vabariigi põhiseaduses pole öeldud

44. Mis juhul on õigus saada riigiasutustelt ja kohalikest omavalitsustest vastuseid vähemusrahvuse keeles?
PS § 51 (lk 56)

Vähemusrahvuse keeles on õigus saada riigiasutustelt ja kohalikest omavalitsusasutustest vastuseid juhul, kui vähemalt pooled püsielanikest on selles piirkonnas vähemusrahvusest.

45. Millised kohalikud omavalitsused võivad kasutada sisemises asjaajamises ka mõnda muud keelt peale eesti keele?
PS § 52 (lk 56)

Kohalikud omavalitsused, kus elanike enamiku keel ei ole eesti keel, võivad kasutada sisemises asjaajamises ka püsielanike enamiku keelt, mis ei ole eesti keel.

Seaduste järgi on võõrkeelte kasutamiseks kohalike omavalitsusasutuste asjaajamiskeelena tarvis ka Vabariigi Valitsuse luba.

46. Kas kohaliku omavalitsuse asjaajamiskeeleks võib olla ka vene või mõni muu keel? PS § 52 (lk 56)

- a) võib, kui see on paikkonna püsielanike enamiku keel
 b) ei või
 c) Eesti Vabariigi põhiseaduses pole öeldud

47. Loetlege / Nimetage vähemalt kolm igäihte põhiõigust, mida sätestab Eesti Vabariigi põhiseadus! PS §-d 13, 15, 16, 19, 20, 25, 26, 28, 32, 35, 37, 40, 41, 43–49 (lk47–57)

- 1) igäihel on õigus riigi ja seaduse kaitsele;
- 2) igäihel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse;
- 3) igäihel on õigus elule;
- 4) igäihel on õigus vabale eneseteostusele;
- 5) igäihel on õigus vabadusele ja isikupuutumatussele;

- 6) igaihel on õigus moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele;
- 7) igaihel on õigus perekonna ja eraelu puutumatusel;
- 8) igaihel on õigus tervise kaitsele;
- 9) igaihel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada;
- 10) igaihel on õigus lahkuda Eestist;
- 11) igaihel on õigus haridusele;
- 12) igaihel on õigus südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadusele;
- 13) igaihel on õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele;
- 14) igaihel on õigus sõnumite saladusele;
- 15) igaihel on õigus saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni;
- 16) igaihel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusi ja veendumusi;
- 17) igaihel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole;
- 18) igaihel on õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada;
- 19) igaihel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse;
- 20) igaihel on õigus säilitada oma rahvuskuuluvus

Eksamil nimetage neist kolm.

48. Kellel on Eestis õigus vabale eneseteostusele?

PS § 19 (lk 54)

- a) kõigil Eestis olevatel inimestel / igaihel
- b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamislooga isikutel
- c) üksnes Eesti kodanikel

49. Kellel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse? PS § 48 (lk 55)

Igäühel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse.

50. Kes võivad kuuluda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse? PS § 48 (lk 55)

- a) igäüks
- b) üksnes Eesti kodanikud
- c) ainult Eesti kodanikud ja alalise elamisloaga isikud

51. Kellel on Eestis õigus vabadusele ja isikupuutumatusel? PS § 20 (lk 47–48)

- a) kõigil Eestis olevatel inimestel / igäühel
- b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga inimestel
- c) üksnes Eesti kodanikel

52. Kellel on õigus moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele? PS § 25 (lk 50)

- a) igäühel
- b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga isikutel
- c) üksnes Eesti kodanikel

53. Kellel on Eestis õigus enda omandit vabalt vallata, käsutada ja kasutada? PS § 32 (lk 53)

- a) igäühel
- b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga isikutel
- c) üksnes Eesti kodanikel

54. Kellel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks mõeldud informatsiooni? PS § 44 (lk 54–55)

- a) igäihel
 b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga isikutel
 c) üksnes Eesti kodanikel

55. Kas igäihel on õigus elule? PS § 16 (lk 47)

Jah, igäihel on õigus elule.

56. Kes peab hüvitama elu- ja looduskeskkonnale tehtud kahju? PS § 53 (lk 57)

Igäüks peab hüvitama elu- ja looduskeskkonnale tehtud kahju.

57. Kes on Eestis kohustatud hoidma elu- ja looduskeskkonda? PS § 53 (lk 57)

- a) igäüks
 b) ainult Eesti kodanikud ja alalise elamisloaga isikud
 c) üksnes Eesti kodanikud

58. Kas abikaasad on võrdõiguslikud? PS § 27 (lk 51)

Jah, abikaasad on võrdõiguslikud.

59. Millega on Eestis tagatud igäihe südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus? PS § 40 (lk 54)

Eestis on igäihe südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus tagatud Eesti Vabariigi põhiseadusega.

60. Kellel on Eestis südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus? PS § 40 (lk 54)

- a) igäihel
 b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga isikutel
 c) üksnes Eesti kodanikel

61. Kuidas reguleerib Eesti Vabariigi põhiseadus kirikutesse ja usuühingutesse kuulumist? PS § 40 (lk 54)

- a) see on vaba
 b) see on kohustuslik
 c) see on soovitatav

62. Millistel usunditel on Eestis eelistatum positsioon Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi? PS § 40 (lk 54)

Mitte ühelgi usundil pole Eestis põhiseaduse järgi eelistumat positsiooni.

Riigikirikut ei ole ning põhiseadus ei sätesta ühelegi usundile eelistumat positsiooni.

63. Millistel juhtudel võib piirata inimese vabadust täita usutalitusi? PS § 40 (lk 54)

Inimese vabadust täita usutalitusi võib piirata juhtudel, kui see kahjustab avaliku korda, tervist või kõlblust.

64. Millistel juhtudel võib piirata inimese vabadust täita usutalitusi? PS § 40 (lk 54)

- a) kui see kahjustab avalikku korda, tervist või kõlblust
 b) kui see toimub tööpäevadel, tööajal
 c) kui selleks ei ole väljastatud ametlikku luba

Küsimusega on silmas peetud riigi õigust seda vabadust piirata. Tööandja võib kokkuleppel töötajaga piirata inimese vabadust täita usutalitusi töö ajal, kuid mitte ühepoolset.

65. Kas võib sundida inimest oma arvamusi ja veendumusi muutma? PS § 41 (lk 54)

Inimest ei või sundida oma arvamusi ja veendumusi muutma.

66. Kas veendumustega saab õigustada õigusrikkumist? PS § 41 (lk 54)

Veendumustega ei saa õigustada õigusrikkumist.

67. Kes saab Eestis veendumustega vabandada oma õiguserikkumist? PS § 41 (lk 54)

- a) mitte keegi
 b) igäüks
 c) Eesti kodanik

68. Nimetage vähemalt kolm juhtu, millal võib piirata inimeste õigust rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada.

PS § 47 (lk 55)

Inimeste õigust rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada võib piirata:

- 1) riigi julgeoleku tagamiseks
- 2) avaliku korra tagamiseks
- 3) kõlbluse tagamiseks
- 4) liiklusohutuse tagamiseks
- 5) koosolekust osavõtjate ohutuse tagamiseks
- 6) nakkushaiguse leviku tõkestamiseks.

Eksamil valige neist kolm.

69. Kellel on õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada? PS § 47 (lk 55)

- a) kõigil
 b) ainult Eesti kodanikel ja alalise elamisloaga isikutel
 c) üksnes Eesti kodanikel

70. Nimetage vähemalt kolm juhtu, millal võib piirata inimese õigust levitada ideid, arvamusi ning veendumusi!

PS § 45 (lk 55)

Inimese õigust levitada ideid, arvamusi ning veendumusi võib piirata:

- 1) avaliku korra kaitseks;
- 2) kõlbluse kaitseks;
- 3) teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks;
- 4) teiste inimeste tervise kaitseks;
- 5) teiste inimeste au ning hea nime kaitseks.

Eksamil nimetage neist kolm.

71. Kas Eestis on tsensuuri? PS § 45 (lk 55)

Eestis ei ole tsensuuri.

72. Kas igäihel on õigus säilitada oma rahvuskuuluvus?

PS § 49 (lk 56)

Jah, igäihel on õigus säilitada oma rahvuskuuluvus.

73. Kas vähemusrahvustel on õigus luua rahvuskultuuri huvides omavalitsusasutusi?

PS § 50 (lk 56)

Jah, vähemusrahvustel on õigus luua rahvuskultuuri huvides omavalitsusasutusi.

74. Kas Eesti riik kaitseb oma kodanikke välisriikides?

PS § 13 (lk 46)

Jah, Eesti riik kaitseb oma kodanikke välisriikides.

75. Keda kaitseb Eesti riik välismaal?

PS § 13 (lk 46)

- a) ainult Eesti kodanikke
 b) nii Eesti kodanikke kui ka Eesti elamisloaga inimesi
 c) iga inimest, kes kaitset vajab

76. Kas Eesti kodanikke tohib Eestist välja saata või takistada Eestisse asumast? PS § 36 (lk 53-54)

Eesti kodanikke ei tohi Eestist välja saata või takistada Eestisse asumast.

77. Kas Eesti kodanikke tohib Eestist välja saata?

PS § 36 (lk 53–54)

- a) ei tohi
 b) tohib, kui ta ei ole Eesti riigile lojaalne
 c) tohib, kui ta on toime pannud kuriteo

78. Kelle kohus on olla ustav põhiseaduslikule korrale ja kaitsta Eesti iseseisvust? PS § 54 (lk 57)

Eesti kodaniku kohus on olla ustav põhiseaduslikule korrale ja kaitsta Eesti iseseisvust.

Kohustuse eesmärk on põhiseaduse ja riigi institutsioonide kaitse. Eesti kodanikul on ka õigus osutada põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele omaalgatuslikku vastupanu. Põhiseaduslikku korda on kohustatud järgima Eestis viibides ka teiste riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kuid nad pole kohustatud kaitsma Eesti iseseisvust.

79. Kelle kohus on kaitsta Eesti iseseisvust?

PS § 54 (lk 57)

- a) üksnes Eesti kodanike
 b) ainult Eesti kodanike ja alalise elamisloaga isikute
 c) igaiühe

80. Kellel on Eestis üldjuhul eesõigus saada tööd riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes?

PS § 30 (lk 52)

- a) eelkõige Eesti kodanikel
 b) kõigil Eesti elanikel
 c) eesti keelt valdavatel inimestel

81. Kes võivad kuuluda erakondadesse? PS § 48 (lk 55)

Erakondadesse võivad kuuluda ainult Eesti kodanikud.

82. Kes võivad kuuluda erakondadesse? PS § 48 (lk 55)

- a) üksnes Eesti kodanikud
 b) kõik Eesti elanikud
 c) ainult Eesti kodanikud ja alalise elamisloaga isikud

**III. KÜSIMUSED JA VASTUSED RIIGIKOGU,
VABARIIGI PRESIDENTI, VABARIIGI VALITSUSE JA
KOHTU PÄDEVUSE KOHTA**

1. Mitu liiget on Riigikogul? PS § 60 (lk 27)

Riigikogul on 101 liiget.

2. Mitu liiget on Riigikogul? PS § 60 (lk 27)

- a) 101
 b) 100
 c) 110

3. Kes võib kandideerida Riigikogusse? PS § 60 (lk 27)

Riigikogusse võib kandideerida vähemalt 21-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik.

4. Kui vanalt võib kandideerida Riigikogusse?

PS § 60 (lk 27)

- a) 21-aastaselt
 b) 18-aastaselt
 c) 25-aastaselt

5. Kes võib kandideerida Riigikogusse? PS § 60 (lk 27)

- a) iga vähemalt 21-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik
 b) iga vähemalt 21-aastane alalise elamisloaga isik
 c) iga vähemalt 21-aastane Eesti kodanik
 d) iga vähemalt 18-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik
 e) iga vähemalt 40-aastane hääleõiguslik Eesti kodanik

6. Kas Riigikogu liige tohib olla ka mõnes muus riigiametis?

PS § 63 (lk 27)

Riigikogu liige ei tohi olla üheski muus riigiametis.

7. Loetlege / Nimetage vähemalt kolm Riigikogu pädevusse kuuluvat ülesannet. PS § 65

Riigikogu:

- 1) võtab vastu seadusi ja otsuseid;
- 2) valib Vabariigi Presidendi;
- 3) võtab vastu riigieelarve ja kinnitab selle täitmise aruande;
- 4) otsustab rahvahääletuse korraldamise;
- 5) ratifitseerib ja denonsseerib välislepinguid;
- 6) annab peaministri kandidaadile volitused Vabariigi Valitsuse moodustamiseks;
- 7) nimetab ametisse Riigikohtu esimehe, Eesti Panga nõukogu esimehe, riigikontrolöri, õiguskantsleri ja kaitseväge juhataja või ülemjuhataja;
- 8) nimetab ametisse Riigikohtu liikmed;
- 9) nimetab Eesti Panga nõukogu liikmed;
- 10) otsustab riigilaenu tegemise ja riigile muude varaliste kohustuste võtmise;
- 11) esineb avalduste ja deklaratsioonidega ning pöördumistega Eesti rahva, teiste riikide ning rahvusvaheliste organisatsioonide poole;
- 12) kehtestab riiklikud autasud, sõjaväelised ja diplomaatilised auastmed;
- 13) otsustab umbusalduse avaldamise Vabariigi Valitsusele, peaministrile või ministrile;
- 14) kuulutab riigis välja erakorralise seisukorra;
- 15) kuulutab välja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni.

Eksamil nimetage neist kolm.

8. Kellele kuulub seadusandlik võim Eesti Vabariigis?

PS § 59 (lk 27)

Seadusandlik võim Eesti Vabariigis kuulub Riigikogule.

9. Kes võtab Eesti Vabariigis vastu seadusi?

PS § 65 (lk 27, 29–30)

Eesti Vabariigis võtab seadusi vastu Riigikogu.

10. Kes võtab vastu seadusi?

PS § 65 (lk 27, 29–30)

- a) Riigikogu
 b) Vabariigi Valitsus
 c) President

11. Kes otsustab rahvahääletuse korraldamise? PS § 65 (lk 30)

Rahvahääletuse korraldamise otsustab Riigikogu.

12. Kes nimetab ametisse õiguskantsleri? PS § 65 (lk 31)

Õiguskantsleri nimetab ametisse Riigikogu.

13. Kes nimetab ametisse kaitseväge juhataja?

PS § 65 (lk 31)

Kaitseväge juhataja nimetab ametisse Riigikogu.

14. Kes valib Eesti Vabariigi Presidendi? PS § 65, 79 (lk 31)

Vabariigi Presidendi valib Riigikogu või vajadusel valimiskogu.

Kui Riigikogu ei suuda presidenti valida, siis põhiseaduse 79 paragrahvi alusel kutsub Riigikogu kokku valimiskogu, kuhu kuuluvad Riigikogu liikmetele lisaks ka kohalike omavalitsuste esindajad.

15. Kes võtab vastu riigieelarve? PS § 65 (lk 29)

Riigieelarve võtab vastu Riigikogu.

16. Kas Riigikogu istungeid on võimalik jälgida? PS § 72 (lk 29)

Jah, Riigikogu istungeid on võimalik jälgida.

Istungid on põhiseaduse alusel avalikud. See tähendab, et neid on võimalik jälgida Riigikogu istungitesaali rõdult. Riigikogu istungite stenogrammidega on võimalik kõigil tutvuda.

17. Kes on Eesti Vabariigi riigipea?

PS § 77 (lk 31)

Eesti Vabariigi riigipea on Vabariigi President.

18. Kes esindab Eesti Vabariiki rahvusvahelises suhtlemises?

PS § 78 (lk 31)

Rahvusvahelises suhtlemises esindab Eesti Vabariiki Vabariigi President.

19. Kes kuulutab välja Eesti Riigikogu valimised? PS § 78 (lk 31)

Eesti Riigikogu valimised kuulutab välja Vabariigi President.

20. Kes kuulutab välja Eesti Vabariigi seadused? PS § 78 (lk 32)

Eesti Vabariigi seadused kuulutab välja Vabariigi President.

21. Kes nimetab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi Valitsuse? PS § 78 (lk 32)

Vabariigi Valitsuse nimetab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi President.

22. Kes on Eesti riigikaitse kõrgeim juht?

PS § 78 (lk 31)

Eesti riigikaitse kõrgeim juht on Vabariigi President.

23. Kes on Eesti riigikaitse kõrgeim juht?

PS § 78 (lk 31)

- a) Vabariigi President
- b) kaitseväge ülemjuhataja
- c) peaminister

24. Keda võib üles seada Vabariigi Presidendi kandidaadiks?

PS § 79 (lk 31)

Vabariigi Presidendi kandidaadiks võib üles seada sünnilt Eesti kodaniku, kes on vähemalt 40 aastat vana.

25. Kui vana peab olema Vabariigi Presidendi kandidaat?

PS § 79 (lk 31)

- a) 40 aastat vana
- b) 35 aastat vana
- c) 30 aastat vana

26. Kelle võib seada Vabariigi Presidendi kandidaadiks?

PS § 79 (lk 31)

- a) sünnilt Eesti kodaniku, kes on vähemalt 40 aastat vana
- b) Eesti kodaniku või alalise elaniku
- c) igaiühe, kes on 40 aastat vana

27. Mitmeks aastaks valitakse ametisse Vabariigi President?

PS § 80 (lk 31)

Vabariigi President valitakse ametisse viieks aastaks.

28. Kui kauaks valitakse ametisse Vabariigi President?

PS § 80 (lk 31)

- a) viieks aastaks
- b) neljaks aastaks
- c) kolmeks aastaks
- d) eluajaks

29. Kui mitmeks järjestikuseks ametiajaks võib Vabariigi Presidendiks valida ühte ja sama isikut? PS § 80 (lk 31)

- a) kaheks ametiajaks
- b) üheks ametiajaks
- c) kolmeks ametiajaks

30. Kellele kuulub täidesaatev riigivõim Eesti Vabariigis?

PS § 86 (lk 32)

Täidesaatev riigivõim Eesti Vabariigis kuulub Vabariigi Valitsusele.

31. Kellele kuulub täidesaatev võim? PS § 86 (lk 32)

- a) Vabariigi Valitsusele
- b) Riigikogule
- c) Vabariigi Presidendile

32. Kes viib ellu Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitikat?

PS § 87 (lk 32)

Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitikat viib ellu Vabariigi Valitsus.

33. Kes kuuluvad Vabariigi Valitsusse? PS § 88 (lk 32)

Vabariigi Valitsusse kuuluvad peaminister ja ministrid.

34. Kes esindab Vabariigi Valitsust ja juhib selle tegevust?

PS § 93 (lk 32)

Vabariigi Valitsust esindab ja selle tegevust juhib peaminister.

35. Kes esindab Vabariigi Valitsust? PS § 93 (lk 32)

- a) peaminister
 b) Riigikogu esimees
 c) Vabariigi President

36. Kes juhib ministeeriumi? PS § 94 (lk 32–33)

- a) minister
 b) kantsler
 c) peaminister

37. Kas Vabariigi Valitsuse liikmed tohivad olla muus riigiametis või kuuluda tulundusettevõtte juhatusse või nõukogusse? PS § 99 (lk 33)

Vabariigi Valitsuse liikmed ei tohi olla üheski muus riigiametis ega kuuluda tulundusettevõtte juhatusse või nõukogusse.

38. Kes mõistab Eesti Vabariigis õigust?

PS § 146 (lk 33)

Eesti Vabariigis mõistab õigust kohus.

39. Millest lähtub kohus õigusemõistmisel? PS § 146 (lk 34)

Kohus lähtub õigusemõistmisel põhiseadusest ja seadustest.

40. Kui kauaks nimetatakse ametisse kohtunikud? PS § 147 (lk 34)

Kohtunikud nimetatakse ametisse kogu eluks.

41. Kes valitakse ametisse kogu eluks? PS § 147 (lk 34)

- a) kohtunikud
 b) Riigikogu liikmed
 c) Vabariigi President

42. Kui kauaks nimetatakse ametisse kohtunikud?

PS § 147 (lk 34)

- a) Eluajaks/kogu eluks
 b) 20 aastaks
 c) 10 aastaks

43. Millistest kohtutest koosneb Eesti kohtusüsteem?

PS § 148 (lk 34)

Eesti kohtusüsteem koosneb:

- 1) maakohutest ning halduskohtutest;
- 2) ringkonnakohtutest;
- 3) Riigikohtust.

44. Milline kohus on riigi kõrgeim kohus?

PS § 149 (lk 34)

Riigi kõrgeim kohus on Riigikohus.

45. Kuidas saab võtta Vabariigi Presidenti, Riigikogu liiget või peaministrit kriminaalvastutusele?

PS §-d 76, 85, 101 (lk 35).

- a) ainult õiguskantsleri ettepanekul
 b) ei saagi
 c) nagu teisi Eesti kodanikke

**IV. KÜSIMUSED JA VASTUSED EESTI KODAKONDSUSE
OMANDAMISE, SAAMISE, TAASTAMISE
JA KAOTAMISE TINGIMUSTE NING KORRA KOHTA**

1. Kas Eesti riigi kodanik võib olla ka mõne muu riigi kodanik?

KS § 1 (lk 40)

Eesti riigi kodanik ei või olla ka mõne muu riigi kodanik.

2. Kes on sünnijärgne kodanik? KS § 5 (lk 39)

Sünnijärgne kodanik on:

- 1) laps, kelle sündimise ajal vähemalt üks tema vanematest on Eesti kodakondsuses;
- 2) pärast isa surma sündinud laps, kelle isa oli surma hetkel Eesti kodakondsuses;

- 3) Eestis leitud laps, kelle vanemaid ei ole teada, kui tema eestkostja seda taotleb ja kui laps ei ole mõne muu riigi kodakondsuses;
- 4) lapsendatud laps, kui lapsendaja oli lapse sündimise ajal Eesti kodakondsuses ja laps ei ole muu riigi kodakondsuses või on tõendatud, et ta vabastatakse muu riigi kodakondsusest seoses Eesti kodakondsuse omandamisega.

3. Kas sünniga omandatud Eesti kodakondsust tohib kelleltki ära võtta? KS § 5 lg 3 (lk 40)

Sünniga omandatud Eesti kodakondsust ei tohi kelleltki ära võtta.

4. Kas lapsele saab taotleda Eesti kodakondsust?

KS § 13 (lk 41)

Jah, lapsele saab taotleda kodakondsust.

5. Kui vanalt võib välismaalane taotleda Eesti kodakondsust?

KS § 6 (lk 40)

Välismaalane võib taotleda Eesti kodakondsust alates 15-aastaselt.

6. Mis keelt peab oskama naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsust sooviv välismaalane? KS § 6 (lk 40)

Naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsust sooviv välismaalane peab oskama eesti keelt.

7. Milliseid Eesti seadusi peab tundma välismaalane, kes soovib saada Eesti kodakondsust? KS § 6 (lk 40-41)

Välismaalane, kes soovib saada Eesti kodakondsust, peab tundma Eesti Vabariigi põhiseadust ja kodakondsuse seadust.

8. Milliseid Eesti seadusi peab tundma välismaalane, kes soovib saada naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsust?

KS § 6 (lk 40-41)

- a) Eesti Vabariigi põhiseadust ja kodakondsuse seadust
- b) kõiki Eesti seadusi
- c) keeleseadust ja Eesti Vabariigi põhiseadust

9. Millist sissetulekut peab omama välismaalane, kes soovib saada Eesti kodakondsust? KS § 6 (lk 40)

Välismaalane, kes soovib saada Eesti kodakondsust, peab omama legaalset püsivat sissetulekut.

10. Kas Eesti kodakondsuse võib saada eriliste teenete eest?

KS § 10 (lk 41)

Jah, Eesti kodakondsuse võib saada eriliste teenete eest.

11. Kes võib teha Vabariigi Valitsusele ettepaneku anda isikule kodakondsus eriliste teenete eest? KS § 10 (lk 41)

Vabariigi Valitsuse liige võib teha Vabariigi Valitsusele ettepaneku anda isikule kodakondsus eriliste teenete eest.

12. Kes otsustab Eesti kodakondsuse andmise või taastamise?

KS § 20 (lk 41)

Eesti kodakondsuse andmise või taastamise otsustab Vabariigi Valitsus.

13. Kes otsustab Eesti kodakondsuse andmise või taastamise?

KS § 20 (lk 41)

- a) Vabariigi Valitsus ehk täitevvõim
 b) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet
 c) Vabariigi President

14. Kes otsustab Eesti kodakondsusest vabastamise?

KS § 27 (lk 43)

Eesti kodakondsusest vabastamise otsustab Vabariigi Valitsus.

15. Nimetage vähemalt kolm põhjust, mille tõttu ei anta ega taastata Eesti kodakondsust. KS § 21 (lk 41–42)

Eesti kodakondsust ei anta ega taastata, kui:

- 1) isik ei järgi Eesti põhiseaduslikku korda või ei täida Eesti seadusi;*
- 2) isik on tegutsenud Eesti riigi ja tema julgeoleku vastu;*
- 3) isikut on kriminaalkorras korduvalt karistatud tahtlike kuritegude eest;*
- 4) isik on toime pannud kuriteo, mille eest on talle mõistetud vabadusekaotus kestusega üle aasta ja see karistus ei ole kustunud;*
- 5) isik on Eesti kodakondsuse või seda tõendava dokumendi taotlemisel valeandmetega varjanud asjaolusid, mis välistavad talle kodakondsuse andmise;*

6) isik on teeninud kaadrisõjaväelasena välisriigi relvajõududes, sealt reservi arvatud või erru läinud, samuti ei anta ega taastata kodakondsust tema abikaasale, kes on saabunud Eestisse seoses sõjaväelase lähetamisega teenistusse, reservi või erru.

Eksamil nimetage neist kolm.

16. Millega seoses kaob Eesti kodakondsus?

KS § 22 (lk 43–44)

Eesti kodakondsus kaob:

- 1) seoses Eesti kodakondsusest vabastamisega;
- 2) seoses Eesti kodakondsuse äravõtmisega;
- 3) seoses mõne muu riigi kodakondsuse vastuvõtmisega.

17. Nimetage kaks piirangut, mille puhul võidakse isik Eesti kodakondsusest mitte vabastada. KS § 26 (lk 43)

Eesti kodakondsusest võidakse isikut mitte vabastada, kui:

- 1) tagajärjeks on kodakondsusetus;
- 2) isikul on täitmata kohustused Eesti riigi ees;
- 3) isik on Eesti kaitsejõudude tegevteenistuses.

Eksamil nimetage neist kaks.

18. Kas veendumuste pärast võib Eesti kodakondsust ära võtta?

KS § 28 (lk 40)

Ei, veendumuste pärast ei tohi Eesti kodakondsust ära võtta.

19. Kas veendumuste pärast võib Eesti kodakondsuse ära võtta?

KS § 28 (lk 40)

- a) ei või
- b) võib, kui Eesti kodanik ei ole Eesti riigile lojaalne
- c) võib, kui Eesti kodanik ei arvesta teiste inimeste õiguste ja vabadustega

**20. Kuhu võib isik pöörduda, kui kodakondsuse seaduses sätestatud õigusi on rikutud või on piiratud tema vabadusi?
PS § 15 (lk 46)**

Isik, kelle kodakondsuse seaduses sätestatud õigusi on rikutud või on piiratud tema vabadusi, võib pöörduda kohtusse.

Sellele küsimusele vastuse andnud kodakondsuse seaduse § 36 on tänaseks tühistatud. Põhiseaduse järgi võib iga inimene, kelle õigusi on rikutud, pöörduda kohtusse.